

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"МЕТОДОЛОГІЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ"
для студентів спеціальності
8.03060104 "Менеджмент
зовнішньоекономічної діяльності"
денної форми навчання**

Харків. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015

Затверджено на засіданні кафедри політичної економії.
Протокол № 1 від 26.01.2015 р.

Укладачі: Попов О. Є.
Ревуцька О. Є.

Р 58 Робоча програма навчальної дисципліни "Методологія і організація наукових досліджень" для студентів спеціальності 8.03060104 "Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності" денної форми навчання" / уклад. О. Є. Попов, О. Є. Ревуцька. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 56 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій і семінарських занять, матеріал щодо закріплення знань (індивідуальне завдання, самостійну роботу, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.03060104 "Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності" денної форми навчання.

Вступ

Концепція Державної програми розвитку освіти визначає головним завданням створення високоякісної вищої освіти шляхом інтеграції вищих навчальних закладів, наукових установ та підприємств відповідно до вимог Болонської декларації. Для постійного оновлення змісту вищої освіти важливо формувати у студента професійні та соціально-особистісні якості, які б дозволили йому повністю реалізувати свій інтелектуальний потенціал за вимогами нової постіндустріальної економіки.

В умовах перманентної науково-технологічної революції життєвий цикл сучасних технологій стає меншим, ніж термін професійної діяльності фахівця. За цих умов домінуючим в освіті стало формування здатності фахівців перебудувати систему власної професійної діяльності з урахуванням соціально значущих цілей та нормативних обмежень. Здатність кожного фахівця продукувати нові знання, швидко адаптуватися до нової інформації, вміти науково узагальнювати нові процеси стає ключовою. Якщо визначити за головну мету вищої освіти підготовку такого фахівця, то процес навчання має забезпечити всебічний розвиток кожного студента. Засобом формування особистості при цьому стають наукові технології, продуктом діяльності – особистість випускника. Після закінчення вищого навчального закладу студент має бути компетентним не лише в професійній сфері, але й мати активну життєву позицію, високий рівень громадянської свідомості, бути здатним вирішувати будь-які завдання, які ставить життя.

Оскільки випускник повинен оволодіти знаннями щодо об'єктивних законів економіки, методології і методики організації наукової діяльності в сфері пізнання економічних закономірностей, то пріоритетною компетентністю є здатність отримувати, обробляти та усвідомлювати нову інформацію, здатність здійснювати інноваційну та наукову діяльність. Методологія і організація наукових досліджень виступає сукупністю прин-

ципів, концептуальних підходів, типових правил щодо формування уявлень і використання понять про економічні процеси та їх закономірності. На відміну від методології, методика конкретизує способи наукового пізнання у певних процедурах, прийомах та елементарних діях.

Основними законодавчо-нормативними документами викладання дисципліни "Методологія і організація наукових досліджень" є Закони України "Про наукову та науково-технічну діяльність" та "Про вищу освіту", Постанова Кабінету Міністрів України "Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань" від 28.06.1997 р. № 644, Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі.

Робоча програма навчальної дисципліни "Методологія і організація наукових досліджень" розроблена відповідно до програми нормативних навчальних дисциплін підготовки магістра. Вона базується на попередньому опануванні студентами таких базових навчальних предметів, як економічна теорія, історія економіки та економічної думки, психологія, педагогіка, менеджмент тощо.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0306 "Менеджмент і адміністрування"	Нормативна
Змістових модулів – 2	Спеціальність 8.03060104 "Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності"	Рік підготовки
		5-й, 6-й
Загальна кількість годин – 108		Семестр
		10-й, 11-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3; самостійної роботи студента – 3	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Лекції
		18 год
		Практичні, семінарські
		18 год
		Самостійна робота
		68 год
		Вид контролю
Залік		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 86 %.

Робоча програма навчальної дисципліни розроблена відповідно до вимог галузевого стандарту вищої освіти МОН України на базі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є формування знань з методології, теорії методу і процесу, психології, методичного забезпечення науково-дослідної діяльності, починаючи зі студентської наукової роботи та аспірантських досліджень.

Навчальна програма передбачає формування культури та навичок проведення досліджень, впровадження їх результатів у практику діяльності організацій.

Завданням навчальної дисципліни є теоретична підготовка спеціалістів і магістрів з питань:

- сутності понять і категорій методологій наукових досліджень;
- організації процесу наукового дослідження;
- вибору об'єктів наукового дослідження;
- застосування теоретичних та емпіричних методів дослідження;
- методик дослідження, їх змісту і принципів розробки;

- планування науково-дослідних робіт;

- розроблення етапів та форм процесу наукового дослідження;

- організації науково-дослідної роботи магістрів;

- сутності понять гносеології та її місця в системі наукових знань;

- діалектики системи принципів, законів і категорій;

- специфіки наукового пізнання;

- типології методів наукового пізнання;

- сутності понять синергетики й евристики;

- змісту та структури процесу наукового дослідження;

- формування та обґрунтування наукових гіпотез;

- оволодіння традиційними та сучасними інноваційними методами проведення досліджень;

- оформлення результатів наукових досліджень та впровадження їх у практику;

- інформаційного забезпечення процесу наукового дослідження;

- визначення економічної ефективності наукових досліджень.

Результатом вивчення навчальної дисципліни є набуття практичних навичок та вмінь щодо:

- вибору об'єктів та методів наукового дослідження;

- пошуку та аналізу різноманітних джерел інформації;

- проведення наукових досліджень систем і процесів менеджменту;

- застосування сучасних методик та методичних прийомів у наукових дослідженнях;

- планування й організація наукових експериментів;

- формування опитувальних анкет;

- застосування автоматизованих систем обробки інформації у наукових дослідженнях;

- складання звітів з науково-дослідної роботи.

Предметом навчальної дисципліни є форми та правила наукової роботи фахівців економічних спеціальностей.

Навчальна дисципліна **"Методологія і організація наукових досліджень"** є важливою вибірковою дисципліною, яка викладається в процесі підготовки магістрів. Основу під час викладання складають лекційні та практичні заняття для детального обговорення та розв'язання найважливіших проблем.

Велике значення в процесі вивчення і закріплення знань з навчальної дисципліни має самостійна робота студентів. Усі види занять розроблені відповідно до вимог кредитно-модульної системи навчання.

Теоретична база вивчення навчальної дисципліни **"Методологія і організація наукових досліджень"**. З метою кращого засвоєння матеріалу студенти повинні опанувати знання і навички в галузях економіки та менеджменту, педагогіки і психології, економічної теорії, історії економічної думки, методики викладання економічних дисциплін.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

знати:

сутність та основні поняття про процеси наукової діяльності, про науку як соціально-економічний інститут у суспільстві;

основні закономірності процесів наукової діяльності, принципи наукових узагальнень;

змістовне наповнення категорій "методологія", "методика", "дослідження", "діяльність", "досвід" та відмінності між ними;

нормативно-правові вітчизняні та міжнародні акти і документи з питань розвитку науки та організації наукової і науково-технічної діяльності;

особливості наукової діяльності в сфері вищої освіти;

стан, напрями і перспективи розвитку економічної науки в Україні;

уміти:

обґрунтовувати свою світоглядну та методологічну позицію;

застосовувати отримані знання при вирішенні професійних задач, при розробці наукових, соціальних і екологічних проектів;

розуміти і об'єктивно оцінювати досягнення науки, її вплив на розвиток цивілізації;

володіти методологією і методами пізнання, творчої діяльності.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється досягненню синтезу теорії та практики, що сприяє підготовці компетентних спеціалістів.

Сфера реалізації зазначених знань, компетентностей у майбутній професії дуже широка. Знання про сучасні методологічні та методичні основи організації наукової роботи необхідні для спрямування студента на підвищення його креативності та інноваційності, для розвитку його мислення. Набуті в результаті вивчення даної дисципліни компетентності сприяють розвитку організаційних здібностей та якостей майбутнього дослідника чи господарського керівника.

Ступінь опанування переліченими вище компетентностями визначається за допомогою Національної рамки кваліфікації. Опис кваліфікаційного рівня студентів щодо вивчення навчальної дисципліни наведено у табл. 2.1

Таблиця 2.1

Опис кваліфікаційного рівня

Рівень	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність і відповідальність
6	Концептуальні знання, набуті в процесі вивчення дисципліни. Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності	Розв'язання складних непередбачуваних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та / або навчання, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації (даних), вибір методів та інструментальних засобів, застосування системного та інших наукових підходів	Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію	Управління комплексними діями. Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в додатку А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Методологія наукової роботи

Тема 1. Методологія: сутність, зміст, поняття

Поняття про діяльність людини: пізнавальну (гносеологічну), аксіологічну, праксіологічну. Наука як результат і особливий вид пізнавальної діяльності людини.

Роль філософії в обґрунтуванні проблем наукового дослідження. Логічний аналіз об'єкта, суб'єкта і предмета методології наукового дослідження. Зміст, структура і значення курсу для наукової підготовки спеціаліста, магістра, аспіранта.

Тема 2. Проблеми наукового пізнання в історії філософії

Специфіка пізнавального ставлення людини до світу. Поняття гносеології та її місце в системі філософського знання. Особливості пізнання природної соціокультурної і духовної сфер. Проблема пізнання світу. Агностицизм і його основні різновиди. Проблеми наукового пізнання у філософії XVIII – XIX ст.

Класична наука і філософська епістемологічна рефлексія. Споглядальна концепція пізнання. Принцип відображення (Локк, Гольбах). Діяльнісна концепція пізнання. Принцип конструктивізму (Кант, Фіхте). Гегелівська гносеологія. Принцип тотожності. Марксистська концепція пізнання. Принцип практики (Маркс, Енгельс).

Неокласична наука і філософська епістимологічна рефлексія. Непозитивістська концепція пізнання (Мах, Авенаріус). Прагматична пізнавальна концепція (Пірс, Джемс, Дьюї). Проблеми теорії пізнання у філософії неотомізму (Веттер, Марітен). Феноменологія Гуссерля.

Філософія і методологія соціальних наук. Специфіка соціального пізнання.

Тема 3. Діалектичні та логічні основи наукового пізнання

Діалектика як система принципів, законів і категорій. Закони та категорії діалектики в науковому дослідженні. Поняття принципів

діалектики та їх роль у науковому пізнанні. Принцип об'єктивності, всебічності та взаємозв'язку, розвитку, історичного й логічного в науковому пізнанні.

Закони єдності та боротьби протилежностей, якості і кількості, заперечення та їх роль у процесі пізнання.

Категорії діалектики, їх роль у пізнанні реального світу. Одиничне, особливе та загальне, сутність і явище, причина і наслідок, зміст і форма, необхідність і випадковість, можливість і дійсність у процесі пізнання предметів та явищ матеріального і духовного світу.

Значення діалектики в науковому пізнанні та практичній діяльності людей.

Формальна логіка у науковому пізнанні. Поняття про логічний закон. Закони логіки – форма вираження внутрішніх суттєвих структурних зв'язків наших думок, які відображають закономірні зв'язки буття реального світу. Співвідношення законів формальної та діалектичної логіки. Закон тотожності, його сутність і об'єктивна основа. Вимоги закону визначеності та однозначності думки у процесі наукового пізнання. Значення закону суперечності для пізнавальної та практичної діяльності людей. Закон виключеного третього, його визначення та логічний зміст. Об'єктивні вимоги цього закону. Роль закону виключеного третього в науковій і практичній діяльності людей. Закон достатньої підстави, його сутність та основні вимоги. Логічні помилки, пов'язані з порушенням вимог закону. Значення цього закону в науково-пізнавальній і практичній діяльності людей у різних сферах суспільного життя. Поняття аргументацій, доказу та їх структура.

Види і правила доказу в процесі наукового пізнання. Прямий і непрямої докази. Основні правила, що впливають із законів тотожності, несуперечності та достатньої підстави, яких слід дотримуватись у процесі наукового пізнання.

Поняття спростування та його логічна структура. Значення аргументації та доказу в пізнанні, науці.

Тема 4. Специфіка наукового пізнання

Наука в системі суспільства. Відмінність наукового пізнання від звичайного, художнього та інших способів пізнання дійсності. Головні ознаки наукового пізнання. Дисциплінарний та міждисциплінарний аналіз науки. Специфіка філософсько-методологічного дослідження науки.

Позитивізм – неопозитивізм – постпозитивізм як світогляд і методологія наукового пізнання.

Поняття об'єкта та предмета наукового дослідження. Поняття про метод, методологію та рівні наукового дослідження. Змістовна і формалізована методологія. Види змістовної методології: філософська, загальнонаукова, конкретнонаукова.

Типологія методів наукового пізнання: філософські, загальнонаукові, загальнологічні, емпіричні й теоретичні.

Рівні наукового дослідження: емпіричний і теоретичний, їх відмінність за предметом, методами і формами наукового знання.

Тема 5. Концептуальні основи наукового знання

Передумови наукового мислення і діяльності. Експлікація понять і теорій науки. Необхідні умови коректного наукового пояснення.

Пізнавальний статус наукових законів моделі розвитку науки. Демаркація від індивідуальних психологічних, колективістських умов. Сцієнтизм і антисцієнтизм.

Наукове і ненаукове знання. Форми ненаукового знання. Наука як соціокультурний феномен. Наукова картина світу та її еволюція. Різні моделі раціональності. Концептуальні й світоглядні засади наукового знання.

Поняття синергетики й евристики. Взаємозв'язок епістемології і соціальної філософії.

Тема 6. Зміст та структура процесу наукового дослідження.

Проблема істини

Основні проблеми гносеології. Логіка пізнавального ставлення людини до світу (оптимізм, скептицизм, агностицизм). Суб'єкт і об'єкт наукового дослідження. Дослідження як відображення та як творчість. Об'єктивне та суб'єктивне в гносеологічному образі.

Чуттєве пізнання та його основні форми. Логічне пізнання та його основні форми. Інтуїція та її роль у раціональному пізнанні. Діалектика чуттєвого та раціонального в процесі наукового дослідження. Сутність сенсуалізму, емпіризму, раціоналізму та ірраціоналізму.

Проблема істини у філософії та науці. Істина та її роль у науковому дослідженні. Об'єктивність і конкретність істини. Діалектика абсолютного та відносного в істині. Істина та помилкова думка. Критерії наукового пізнання та знання. Гносеологічні функції практики.

Специфіка дослідження соціальної дійсності. Суспільство як об'єкт соціального дослідження. Людина як об'єкт і суб'єкт наукового пізнання. Соціальні потреби, інтереси та їх вплив на процес дослідження суспільних явищ.

Змістовий модуль 2

Особливості наукових досліджень у вищій школі

Тема 7. Основні етапи та форми процесу наукового дослідження

Основні етапи наукового дослідження і логіка їх пізнавального циклу. Виявлення, формування і постановка наукової проблеми як однієї з форм наукового знання. Практичні та теоретичні причини, що зумовлюють постановку проблеми. Сутність, характер і шляхи вирішення наукової проблеми.

Виявлення і нагромадження фактів дійсності – важливий етап у науковому дослідженні. Поняття про факти дійсності, їх види та зміст. Відмінність між фактом-подією та науковим фактом. Логіка виявлення фактів дійсності, їх пояснення та узагальнення.

Формування та обґрунтування наукових гіпотез як процес поглиблення наукового дослідження. Види гіпотез та їх роль у дослідженні явищ і процесів реальної дійсності. Значення гіпотез у прогнозуванні розвитку матеріального та духовного світу.

Формування наукової теорії – основний етап у процесі наукового дослідження. Поняття наукової теорії, її сутності та структури. Ознаки і функції наукової теорії. Роль теорії у формуванні та розвитку знань, науки, наукової картини світу. Наука як особливий вид духовного виробництва, пізнавальної діяльності вчених.

Тема 8. Рівні та методи наукового дослідження

Поняття про емпіричні та теоретичні рівні наукового дослідження. Методи нагромадження емпіричного матеріалу та вираження його в різних формах емпіричного знання. Методи спостереження, вимірювання, опису, експерименту та їх роль у дослідженні.

Методи теоретичного узагальнення емпіричного матеріалу та вираження його в різних формах теоретичного знання. Загальнонаукові та

загальнологічні методи наукового пізнання. Аналіз і синтез. Порівняння, абстрагування та узагальнення. Індукція, дедукція та аналогія. Моделювання і формалізація. Системний аналіз. Програмно-цільовий підхід. Комплексні дослідження.

Аксиоматичний і гіпотетико-дедуктивний методи. Порівняльний і структурно-функціональний методи. Логіко-математичний та імовірнісний методи. Історичний і логічний методи. Сходження від абстрактного до конкретного. Емпіричні методи дослідження у групі економічних наук. Ситуаційні методи, що використовуються у менеджменті та маркетингу. Методи порівнянь, групувань, табличних, графічних, балансових, індексних, ланцюгових підстановок. Лінійне програмування. Теорія масового обслуговування. Методи ділових ігор. Контент-аналіз. Кластерний аналіз. Діагностування. Матричний метод. Дисперсійний, комерційний, регресійний аналіз. Прогностичні методи. Методи експертних оцінок. Статичні та динамічні моделі. Методи перевірки результатів наукового дослідження.

Тема 9. Організація науково-дослідної роботи магістрів

Види та форми науково-дослідної роботи магістрів. Класифікація наукових досліджень. Теоретичні, експериментальні дослідження. Фундаментальні і прикладні дослідження. Пошукові, описові, причинно-наслідкові та прогностичні дослідження. Кабінетні і польові дослідження. Дослідження, які проводяться самостійно суб'єктом. Дослідження, що проводяться спеціалізованими дослідницькими фірмами. Дослідження, які проводяться спільно. Науково-дослідна робота (НДР) магістрантів у навчальній та у позанавчальний час.

Реферування літератури. Виконання магістерської роботи. Обґрунтування теми, розроблення її змісту, проведення наукового дослідження, апробація результатів дослідження у практиці діяльності підприємств-об'єктів дослідження. Участь у розробленні держбюджетної та держдоговірної тематики кафедри. Участь у конкурсах наукових робіт магістрантів, науково-практичних конференціях. Написання наукової доповіді, статті.

Планування науково-дослідної роботи магістрантом. Складання індивідуального плану роботи магістранта. Розроблення календарного плану виконання випускної науково-кваліфікаційної роботи. Розроблення плану впровадження результатів наукових досліджень.

Тема 10. Оформлення результатів наукових досліджень та їх впровадження у практику

Систематизація результатів дослідження. Види систематизації результатів дослідження та їх зміст. Докази гіпотези, висновки та рекомендації, науковий експеримент, коригування попередніх пропозицій, літературний огляд дослідження. Викладення висновків та рекомендацій у вигляді реферату, наукової статті, тез доповіді, звіту про виконану науково-дослідну роботу, курсової, випускової магістерської роботи. Види рефератів: наукові, інформативні. Зміст та вимоги до рефератів. Наукова стаття. Звіт про НДР.

Звіт про НДР, його зміст і методика складання. Сутність звіту з НДР. Архітектура звіту з НДР: титульний аркуш, зміст, список виконавців, реферат, основна частина звіту, висновки, рекомендації, список використаних джерел, додатки. Вимоги до складання звіту згідно з ДСТУ 3008-95.

Впровадження результатів завершених досліджень та розрахунок їх ефективності. Продукція наукових досліджень: теоретичні й науково-методологічні положення, методики, рекомендації. Кінцеві результати НДР, місце і форми їх застосування. Порядок впровадження результатів НДР у практичну діяльність підприємств. Відповідальність за впровадження НДР. Здача замовнику НДР. Акти здачі/приймання готової продукції НДР, їх зміст. Впровадження завершених досліджень: дослідне випробовування розроблених методик, рекомендацій, інструкцій, положень. Ефективність результатів наукових досліджень та їхні критерії. Економічна, науково-технічна, соціальна ефективність. Розрахунок економічної ефективності наукових досліджень.

4. Структура навчальної дисципліни

Перед початком вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як із програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її змістовних модулів, усіма видами контролю та методикою оцінювання навчального процесу.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та

взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів та тем	Кількість годин				
	усього	лекційні	практичні заняття	самостійна робота	індивідуальна робота
Змістовий модуль 1. Методологія наукової роботи					
<i>Тема 1.</i> Методологія: сутність, зміст, поняття	8	1	1	6	-
<i>Тема 2.</i> Проблеми наукового пізнання в історії філософії	12	2	2	7	1
<i>Тема 3.</i> Діалектичні та логічні основи наукового пізнання	11	2	2	7	-
<i>Тема 4.</i> Специфіка наукового пізнання	12	2	2	8	-
<i>Тема 5.</i> Концептуальні основи наукового знання	10	2	2	6	-
<i>Тема 6.</i> Зміст та структура процесу наукового дослідження. Проблема істини	11	2	2	6	1
Разом годин за змістовим модулем 1	64	11	11	40	2
Змістовий модуль 2. Особливості наукових досліджень у вищій школі					
<i>Тема 7.</i> Основні етапи та форми процесу наукового дослідження	7	1	1	5	-
<i>Тема 8.</i> Рівні та методи наукового дослідження	13	2	2	8	1
<i>Тема 9.</i> Організація науково-дослідної роботи магістрів	12	2	2	8	-
<i>Тема 10.</i> Оформлення результатів наукових досліджень та їх впровадження у практику	12	2	2	7	1
Разом годин за змістовим модулем 2	44	7	7	28	2
Усього	108	18	18	68	4

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів.

На кожному семінарському занятті (табл. 5.1) викладач оцінює підготовлені студентами виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові оцінки за кожне семінарське заняття вносяться у відповідний журнал. Отримані студентом оцінки за окремі семінарські заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 5.1

Перелік тем семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1 Методологія наукової роботи			
<i>Тема 1.</i> Методологія: сутність, зміст, поняття	1.1. Наука як сфера людської діяльності. 1.2. Методологія та її основні поняття. 1.3. Роль філософії в обґрунтуванні проблем наукового дослідження	1	Основна: [2 – 4]. Додаткова: [15]
<i>Тема 2.</i> Проблеми наукового пізнання в історії філософії	2.1. Поняття гносеології та її місце в системі філософського знання. 2.2. Наукове пізнання у філософії XVIII-XIX ст. 2.3. Проблеми теорії пізнання у філософії неотомізму. Філософія і методологія соціальних наук	2	Основна: [1; 3]. Додаткова: [7; 12; 27; 28]
<i>Тема 3.</i> Діалектичні та логічні основи наукового пізнання	3.1. Діалектика як система принципів, законів і категорій. Значення діалектики в науковому пізнанні та практичній діяльності людей. 3.2. Формальна логіка у науковому пізнанні. 3.3. Види і правила доказу в процесі наукового пізнання	2	Основна: [3]. Додаткова: [7; 24; 30; 33]
<i>Тема 4.</i> Специфіка наукового пізнання	4.1. Наука в системі суспільства. 4.2. Поняття об'єкта та предмета наукового дослідження. 4.3. Методи та методика наукової діяльності	1	Основна: [2; 3]. Додаткова: [7; 13; 20; 33]
<i>Тема 5.</i> Концептуальні основи наукового знання	5.1. Передумови наукового мислення і діяльності. 5.2. Пізнавальний статус наукових законів моделі розвитку науки. 5.3. Поняття синергетики й евристики	1	Основна: [2; 3]. Додаткова: [12; 23; 33]

1	2	3	4
<i>Тема 6.</i> Зміст та структура процесу наукового дослідження. Проблема істини	6.1. Логіка пізнавального ставлення людини до світу. 6.2. Чуттєве пізнання та його основні форми. 6.3. Проблема істини у філософії та науці. 6.4. Специфіка дослідження соціальної дійсності	2	Основна: [3; 4]. Додаткова: [3; 5; 15; 18; 23]
Змістовий модуль 2. Особливості наукових досліджень у вищій школі			
<i>Тема 7.</i> Основні етапи та форми процесу наукового дослідження	7.1. Основні етапи наукового дослідження і логіка їх пізнавального циклу. 7.2. Поняття про факти дійсності, їх види та зміст. 7.3. Формування наукової теорії	1	Основна: [3; 4]. Додаткова: [18; 26; 31]
<i>Тема 8.</i> Рівні та методи наукового дослідження	8.1. Поняття про емпіричні та теоретичні рівні наукового дослідження. 8.2. Вибір методів і формування методики теоретичного дослідження в економічній сфері	1	Основна: [3; 4]. Додаткова: [9; 17; 22; 31]
<i>Тема 9.</i> Організація науково-дослідної роботи магістрів	10.1. Види та форми науково-дослідної роботи магістрів. 10.2. Планування науково-дослідної роботи магістрантом	1	Основна: [3; 4]. Додаткова: [9; 11; 14; 24]
<i>Тема 10.</i> Оформлення результатів наукових досліджень та їх впровадження у практику	10.1. Систематизація результатів дослідження. 10.2. Звіт про науково-дослідну роботу, його зміст і методика складання. 10.3. Впровадження результатів дослідження та розрахунок їх ефективності	2	Основна: [3]. Додаткова: [5; 6; 18; 23]
Усього годин		14	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми

викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
Змістовий модуль 1. Методологія наукової роботи	Завдання 1. Проаналізуйте, яке значення відіграє філософія в обґрунтуванні проблем наукового дослідження як результату й особливого виду пізнавальної діяльності людини	1	Основна: [2 – 4]. Додаткова: [15]
	Завдання 2. Дайте аргументовану відповідь: яка різниця між принципами відображення Локка та Гольбаха? У чому, на Вашу думку, полягає цінність марксистської концепції пізнання?	0,5	Основна: [1; 3]. Додаткова: [7; 12; 27; 28]
	Завдання 3. Дайте детальну характеристику законам єдності та боротьби протилежностей, якості і кількості, заперечення та віднайдіть їх відображення у процесі пізнання	0,5	Основна: [2; 3; 4]. Додаткова: [24; 30; 33]
Змістовий модуль 2. Особливості наукових досліджень у вищій школі	Завдання 4. Охарактеризуйте та порівняйте між собою емпіричні та теоретичні рівні наукового дослідження	0,5	Основна: [3]. Додаткова: [18; 26; 31]
	Завдання 5. Дізнайтеся про методику складання, зміст науково-дослідної роботи та які нормативні акти необхідно використовувати при складанні звіту	0,5	Основна: [2; 3; 4]. Додаткова: [9; 11; 14; 24]
	Завдання 6. Проілюструвати за допомогою системного підходу планування науково-дослідної роботи магістранта та розробити впровадження календарного плану виконання випускної науково-кваліфікаційної роботи	1	Основна: [3]. Додаткова: [5; 6; 18, 23]
Разом годин за змістовими модулями		4	

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1 Методологія наукової роботи

Завдання. У запропонованій назві визначити об'єкт та предмет дослідження.

1. Інституційна архітектоніка як новий науковий напрям.
2. Закон рівноваги в економічних системах.

3. Теоретичні передумови дослідження інституційного розвитку України.
4. Традиційна українська інституційна система.
5. Інституціоналізація системи розподілу в трансформаційній економіці.
6. Особливості сучасних інституційних трансформацій в Україні.
7. Актуальні аспекти розвитку інституту власності в сучасних умовах України.
8. Економіка як система влади.
9. Формування соціальних інститутів розподілу в трансформаційній економіці.
10. Інститут державного регулювання монополізму.
11. Інституційні чинники підприємницької культури в трансформаційній економіці.
12. Управління як чинник гармонізації інституційного середовища економіки.

Змістовий модуль 2

Особливості наукових досліджень у вищій школі

Завдання. Сформулювати якомога більше (не менше 5) питань до тверджень:

1. Економісти-класики вважали землю "безкоштовним даром природи", особливим виробничим фактором, відмінним від засобів виробництва, зроблених людськими руками.

2. Незважаючи на низку емпіричних даних про еластичність попиту за ціною та доходом, беззаперечних прикладів "низькоякісних товарів" (за Р. Гіффеном) мало.

3. Коли усувається нерозуміння природи теорії корисності, від її критики залишається лише глибока відраза до економічного аналізу за допомогою креслення кривих попиту і пропозиції на основі даних потреб і даної технології.

4. Якщо справді смаки постійно перебувають у процесі зміни, то поведінка споживачів зовсім непередбачувана – принаймні за відсутності широкої теорії споживання, якої хочуть критики, – і жодне з відомих тверджень теорії попиту не витримає наукової перевірки.

5. М. Блауг підсумував: "У реальному світі немає об'єкта, який би відповідав кривій попиту".

6. А. Маршалл не хотів відмовитися від використання кривої попиту для вимірювання надлишку споживача, спричиненого зміною ціни, а тому, попри всі доводи проти, зберіг і адитивну функцію корисності, і концепцію приблизної постійної граничного доходу грошей.

7. Маршаллівський "хрест", перетин кривих попиту і пропозиції, допомагає нам зрозуміти, чому вільний ринок має тенденцію до врівноваження попиту і пропозиції, чому досягнута рівноважна ціна може бути стабільною, і як ціни відіграють роль сигналів, що передають інформацію покупцям і продавцям.

8. Реальні дані про співвідношення між ціною і кількістю товару стосуються послідовних у часі спостережень, тим часом як криві попиту мають справу з альтернативними намірами купувати товар або не купувати його в один і той самий момент часу.

9. А. Маршалл так прагнув знайти приклад "товару Гіффена", що не побачив, як у самого Гіффена емпіричні дані про споживання хліба в Англії або картоплі в Ірландії парадокс не підтверджують; фактично досі так і не знайдено чіткого прикладу "товару Гіффена".

Приклади тестових завдань

1. Що таке наукова діяльність:

- а) інтелектуальна творча діяльність для одержання та використання нових знань;
- б) це відкриття нових закономірностей розвитку природи та суспільства;
- в) теоретичні, експериментальні та практичні процеси отримання нових результатів;
- г) робота в наукових закладах з метою отримання наукових результатів;
- д) процес отримання, обробки і передачі в різноманітних носіях нової інформації?

2. Що відносять до науково-технічної діяльності:

- а) діяльність, яка може бути впроваджена у суспільну практику;
- б) процес одержання нових конструкторсько-технологічних та технічних знань;
- в) діяльність, призначену для організації наукових досліджень;
- г) діяльність, спрямовану на забезпечення наукових досліджень необхідними засобами, обладнанням, кадрами;

д) інтелектуальну творчу діяльність з одержання нових результатів у всіх галузях науки і техніки?

3. Що з цього переліку не відноситься до основних форм (видів) науково-технічної діяльності:

а) науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи;

б) інформаційне та комп'ютерне забезпечення науково-технічних досліджень;

в) технологічні та проектно-пошукові роботи;

г) проектно-конструкторські процеси та результати;

д) виготовлення дослідних зразків та виробництво партій науково-технічної продукції?

4. Що таке науково-педагогічна діяльність:

а) наукова, теоретична та практична діяльність вчених, які працюють у вищих навчальних закладах;

б) діяльність з відповідною кваліфікацією незалежно від наявності вчених ступенів та вчених звань за основним місцем роботи;

в) робота з одержання, поширення та передачі науково-технічних знань і результатів у вищих навчальних закладах;

г) педагогічна діяльність у вищих навчальних закладах, пов'язана з науковою та науково-технічною діяльністю;

д) висококваліфікована праця з підготовки фахівців з вищою освітою у вищих навчальних закладах?

5. Які наукові дослідження називають фундаментальними:

а) результати діяльності вчених, які працюють у вищих навчальних закладах та науково-дослідних установах;

б) наукові, теоретичні та експериментальні роботи, виконані у закладах вищої освіти III-IV рівня акредитації;

в) наукову, теоретичну та експериментальну діяльність з одержання нових знань про закономірності розвитку природи, суспільства, людини;

г) знання про явища в природі та суспільстві, одержані в процесі збору й обробки нової інформації за умови забезпечення сучасними технологіями;

д) теоретичні знання про концептуальні засади будь-яких явищ?

6. Хто такий вчений:

а) працівник закладу освіти чи науки, який за місцем основної роботи займається науковою, науково-технічною, науково-педагогічною діяльністю;

б) громадянин, який виконує повноваження з науково-технічної чи науково-педагогічної діяльності;

в) фізична особа, яка має вищу освіту, провадить наукові дослідження і отримує наукові результати;

г) особа, яка працює в навчальному чи науковому закладі, статус якого не залежить від форми власності;

д) людина, яка розроблює та втілює нові для теорії та практики результати?

7. Що називається науково-дослідною установою:

а) спеціальна організація для забезпечення умов праці науково-технічним працівникам;

б) державний заклад, що виконує замовлення на розробку науково-технічної продукції;

в) заклад науки та освіти III-IV рівня акредитації, де проводяться наукові дослідження з метою одержання нового результату;

г) юридична особа, незалежно від форми власності, для якої наукова діяльність є основною і становить понад 70 % річного обсягу виконаних робіт;

д) державна організація, яка здійснює фундаментальні та прикладні наукові дослідження за рахунок бюджетних та інших джерел фінансування?

8. Яка ознака з цього переліку не стосується статусу наукового працівника:

а) вчений, який працює за основним місцем роботи та трудовим договором;

б) професійно займається наукою;

в) наявність відповідної кваліфікації;

г) наявність наукового ступеню чи вченого звання;

д) має підтверджену атестацію?

9. Як у законодавстві України визначено поняття "науковий результат":

а) це знання, яке не має аналогів в Україні та за кордоном;

б) це нова інформація, яка має суспільний попит та задовольняє потреби розвитку науки і виробництва;

в) це нова інформація про наукові досягнення, опублікована у визнаних наукових виданнях;

г) це нові поняття, явища та процеси, достовірність яких перевірена і захищена у встановленому законодавством порядку;

д) це нове знання, одержане в процесі наукового дослідження, зафіксоване на носіях наукової інформації?

10. У цьому переліку вказані права вченого, але щось є зайвим.

Що зайве:

а) отримувати, передавати та поширювати наукову інформацію;

б) об'єднуватися з іншими вченими в постійні або тимчасові наукові колективи;

в) здобувати авторство на результати своєї діяльності;

г) додержуватись етичних норм наукового співтовариства;

д) публікувати або оприлюднювати результати своїх досліджень?

11. Хто виступає суб'єктами наукової та науково-технічної діяльності:

а) вчені, науково-педагогічні працівники, наукові установи, вищі навчальні заклади, громадські наукові організації;

б) наукові працівники, які працюють за місцем основної роботи у вищих навчальних закладах III-IV рівня чи в лабораторіях підприємств;

в) наукові працівники, які здійснюють відповідно до інтересів своїх і суспільства наукову та науково-технічну діяльність для виконання пошукових, дослідно-технологічних та проектно-конструкторських замовлень;

г) організації або особи (фізичні та юридичні), які формують замовлення на науково-технічну продукцію;

д) держава, підприємства та організації, бюджетні установи, органи влади, вітчизняні та закордонні благодійні фонди?

12. Яке з цих тверджень не є правом наукового працівника:

а) об'єднуватися в професійні спілки, партії, громадські організації;

б) мотивовано відмовлятися від наукової діяльності, результати якої можуть мати негативні наслідки для довкілля;

в) займатися підприємницькою діяльністю;

г) одержувати матеріальну підтримку від недержавних джерел за виконання досліджень;

д) представляти результати діяльності шляхом наукових доповідей, публікацій досліджень?

13. Які форми носіїв наукової інформації визначені законодавством:

а) електронні та паперові носії, які підтверджують проведення науково-дослідної роботи;

б) звіти, наукові публікації, доповіді, наукові повідомлення, монографії, відкриття;

в) носії, що мають ліцензії науково-дослідного закладу і зареєстровані в органах влади;

г) паперові документи, що засвідчені особами з відповідними повноваженнями;

д) акти техніко-економічного обґрунтування, проектна документація, договори, натурні зразки, ескізні проекти, кошториси?

14. Яким шляхом здійснюється бюджетне фінансування наукових установ:

а) шляхом трансфертних заліків і переказів видатків з державного бюджету;

б) шляхом концентрації науково-технічного потенціалу для розв'язання найважливіших природничих або технічних проблем;

в) шляхом багаторівневого бюджетного фінансування;

г) на основі базового та програмно-цільового фінансування;

д) шляхом бюджетування та стратегічного фінансового контролю?

15. Що виступає основними формами підготовки наукових кадрів:

а) самостійне підвищення кваліфікації в порядку дистанційної чи заочної освіти;

б) стажування в державних організаціях як в Україні, так і за кордоном;

в) навчання в аспірантурі та докторантурі;

г) здобуття наукового ступеня чи вченого звання;

д) професійна підготовка в якості здобувача, слухача, екстерна?

16. Що із зазначеного входить до обов'язків посади наукового працівника:

а) користуватися обладнанням з дотриманням норм протипожежної безпеки;

б) виконувати накази і розпорядження керівника своєї установи;

в) провадити наукові дослідження відповідно до укладених договорів;

г) вирішувати питання наукової діяльності в межах своїх повноважень;

д) здійснювати викладацьку діяльність?

17. Що робить держава для розвитку кадрового потенціалу науки:

а) сприяє підготовці та підвищенню кваліфікації науково-педагогічних кадрів у державних наукових установах;

б) здійснює пошук і відбір талановитої молоді;

- в) здійснює перепідготовку наукових кадрів за межами України;
- г) забезпечує підвищення престижу наукової праці;
- д) включає в освітні програми мінімум наукових знань для кожного рівня освіти?

18. Хто забезпечує захист прав інтелектуальної власності:

- а) Державний інноваційний фонд України;
- б) спеціальні органи державної влади України;
- в) Державний фонд фундаментальних досліджень;
- г) сторони, які сплачують винагороду авторам об'єктів інтелектуальної власності;
- д) суб'єкти державного регулювання в сфері наукової діяльності?

19. Яке ставлення держави до створення ринку наукової і науково-технічної продукції та впровадження досягнень науки і техніки:

- а) держава організовує;
- б) держава фінансує;
- в) держава пропагує;
- г) держава стимулює;
- д) держава забезпечує?

20. Які наукові регалії присуджуються, а не присвоюються:

- а) наукові ступені доктора і кандидата;
- б) вчене звання професора, академіка;
- в) вчене звання старшого співробітника;
- г) ступені магістра, кандидата, доктора наук;
- д) вчені звання професора, доцента, старшого наукового співробітника?

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 68 годин

від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (108 годин). У ході самостійної роботи студент має стати активним учасником навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських, лабораторних занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму).

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Методологія наукової роботи				
<i>Тема 1. Методологія: сутність, зміст, поняття</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Наука як сфера людської діяльності". Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	6	Захист індивідуального завдання (усна доповідь)	Основна: [2; 4]. Додаткова: [15]

Продовження табл. 7.1

1	2	3	4	5
<i>Тема 2.</i> Проблеми наукового пізнання в історії філософії	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>практичного заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Проблеми наукового пізнання в історії філософії". Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	7	Захист індивідуального завдання (усна доповідь)	Основна: [1; 3]. Додаткова: [7; 12; 27; 28]
<i>Тема 3.</i> Діалектичні та логічні основи наукового пізнання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Діалектичні та логічні основи наукового пізнання". Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	7	Презентація результатів	Основна: [3; 4]. Додаткова: [7; 24; 30; 33]
<i>Тема 4.</i> Специфіка наукового пізнання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Специфіка наукового пізнання". Підготовка до практичних занять. Виконання індивідуальних завдань за темою	8	Презентація результатів	Основна: [2; 3]. Додаткова: [7; 13; 20; 33]
<i>Тема 5.</i> Концептуальні основи наукового знання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Концептуальні основи наукового знання". Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	6	Презентація результатів. Поточна контрольна робота	Основна: [2; 3]. Додаткова: [12; 23; 33]
<i>Тема 6.</i> Зміст та структура процесу наукового дослідження. Проблема істини	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Зміст та структура процесу наукового дослідження". Виконання індивідуальних завдань	6	Захист індивідуального завдання	Основна: [3; 4]. Додаткова: [5; 8; 15; 18; 23]
Усього за змістовим модулем 1		40		
Змістовий модуль 2. Особливості наукових досліджень у вищій школі				
<i>Тема 7.</i> Основні етапи та форми процесу наукового дослідження	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Основні етапи та форми процесу наукового дослідження". Підготовка до практичних занять	5	Презентація результатів	Основна: [3; 4]. Додаткова: [18; 26; 31]

Закінчення табл. 7.1

1	2	3	4	5
Тема 8. Рівні та методи наукового дослідження	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Рівні та методи наукового дослідження". Підготовка до практичних занять	8	Презентація результатів	Основна: [3; 4]. Додаткова: [7; 9; 17; 22; 31]
Тема 9. Організація науково-дослідної роботи магістрів	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Теорії розвитку суспільства". Підготовка до колоквіуму	8	Захист індивідуального завдання	Основна: [3; 4]. Додаткова: [9; 11; 14; 24]
Тема 10. Оформлення результатів наукових досліджень	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Оформлення результатів наукових досліджень та їх впровадження у практику"	7	Презентація результатів	Основна: [3]. Додаткова: [5; 6; 18; 23]
Усього за змістовим модулем 2		28		
Усього		68		

7.1. Індивідуальне завдання

Творче завдання – це самостійна творча робота студента за запропонованими темами, яка виконується як домашня, позааудиторна робота. Мета написання есе – виявити вміння самостійно висловлювати думку, засновану на використанні джерел із певної тематики.

Творче завдання припускає вираження автором своєї точки зору, особистої суб'єктивної оцінки предмета міркування, дає можливість нестандартного (творчого), оригінального висвітлення матеріалу. Тому мають бути використані роботи не менш як трьох-чотирьох авторів. Причому студент має навести точки зору як "за", так і "проти".

Внутрішня структура може бути довільною, хоча ми рекомендуємо таку структуру:

чіткий виклад суті поставленої проблеми;

самостійно проведений аналіз цієї проблеми з використанням концепцій і аналітичного інструментарію, розглянутого в рамках навчальної дисципліни;

висновки, що узагальнюють авторську позицію з поставленої проблеми.

Оскільки творче завдання – це мала форма письмової роботи, необов'язковим, але бажаним, є повторення висновків у кінці.

Якість будь-якого залежить від трьох взаємозалежних складових: вихідний матеріал, що буде використаний (конспекти прочитаної літератури, лекцій, запису результатів дискусій, власні міркування й накопичений досвід з даної проблеми); якість обробки наявного вихідного матеріалу (аргументація й доводи); аргументація (наскільки точно вона співвідноситься з піднятими в есе проблемами).

Рекомендований обсяг творчого завдання 3 – 4 сторінки.

Подається викладачу ретельно відредагованим і надрукованим (або написаним) на папері формату А4. Шрифт друку повинен бути чітким, рядок – чорного кольору середньої жирності. Технічні вимоги до оформлення есе за допомогою ПЕОМ: шрифт – Times New Roman; розмір шрифту – 14 кегель; інтервал між рядками – 1,5; абзац – 1,25 см; поля: праве, ліве, верхнє – 15 мм, нижнє – 20 мм.

Рисунки і таблиці слід подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Цифровий матеріал слід оформляти у вигляді таблиць. Приклад побудови таблиці:

Таблиця (номер)

Назва таблиці

Головка (шапка)					Заголовки колонок Підзаголовки колонок
Рядки					
	Заголовки рядків (боковик)		Колонки		

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово "Таблиця" починають з великої літери. На всі таблиці повинні бути посилання в тексті, при цьому слово "таблиця" в тексті пишуть скорочено, наприклад: "... у табл. 2".

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів слід подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, у якій вони подані

у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Рівняння і формули слід виділяти з тексту вільними рядками.

Дотримання студентом зазначених вимог сприяє виробленню у студента належного стилю роботи, виховує вимогливість до себе, прищеплює навички ведення наукового дослідження, які будуть корисними при написанні курсових, дипломних і дисертаційних робіт.

Тематика творчих завдань

1. Трансформаційна економіка: удосконалення категоріального апарату.
2. Сучасний зміст та методологічні підходи до розв'язання проблем інтелектуальної власності.
3. Інституціональні засади дослідження власності і влади.
4. Методологія дослідження проблем економіки державного сектору.
5. Історичний та методологічний підходи до удосконалення макро-економічного аналізу.
6. Теорія господарства: сучасні концепції та напрями дослідження.
7. Інституціональна економіка та розвиток понятійного апарату економічних досліджень.
8. Досягнення та перспективи в дослідженнях інституціональної поведінки суб'єктів господарювання в умовах ринкової економіки.
9. Логіка економічного розвитку: сучасні концепції та напрями дослідження.
10. Напрями сучасного розвитку соціальної економіки.
11. Рекламні комунікації в міжнародній діяльності підприємства.
12. Методологічні засади управління конкурентоспроможністю.
13. Управління маркетинговими комунікаціями з позицій сучасного маржиналізму.

7.2. Контрольні запитання для самодіагностики

Змістовий модуль 1. Методологія наукової роботи

Тема 1. Методологія: сутність, зміст, поняття

1.1. Що таке пізнавальна, аксіологічна та праксіологічна діяльність людини?

1.2. У чому різниця наукової підготовки спеціаліста, магістра, аспіранта.

Література: основна [2 – 4]; додаткова [6].

Тема 2. Проблеми наукового пізнання в історії філософії

- 2.1. Що таке агностицизм і які його основні різновиди?
- 2.2. Чим класична наука відрізняється від неокласичної?
- 2.3. Феноменологія Гуссерля.

Література: основна [2 – 4]; додаткова [8; 9].

Тема 3. Діалектичні та логічні основи наукового пізнання

- 3.1. Принцип об'єктивності, всебічності та взаємозв'язку, розвитку, історичного й логічного в науковому пізнанні.
- 3.2. Роль закону виключеного третього в науковій і практичній діяльності людей.
- 3.3. Логічні помилки, пов'язані з порушенням вимог закону.
- 3.4. Основні правила, що впливають із законів тотожності, несуперечності та достатньої підстави, яких слід дотримуватись у процесі наукового пізнання.

Література: основна [2 – 4]; додаткова [12].

Тема 4. Специфіка наукового пізнання

- 4.1. У чому полягає специфіка філософсько-методологічного дослідження науки?
- 4.2. У чому різниця між змістовною і формалізованою методологією?
- 4.3. У чому особливості економіки як об'єкта моделювання?
- 4.4. Різниця між теоретичними та емпіричними дослідженнями.
- 4.5. Відмінність спостереження від експерименту.
- 4.6. Сутність кореляційного, регресійного, дисперсійного, коваріаційного методів.

Література: основна [2 – 4]; додаткова [18].

Тема 5. Концептуальні основи наукового знання

- 5.1. Які умови коректного наукового пояснення?
- 5.2. Відмінність сцієнтизму і антисцієнтизму.
- 5.3. Які існують моделі раціональності?

Література: основна [2 – 4]; додаткова [12].

Тема 6. Зміст та структура процесу наукового дослідження.

Проблема істини

- 6.1. Дослідження як відображення і як творчість.

6.2. Сутність сенсуалізму, емпіризму, раціоналізму та ірраціоналізму.

6.3. Гносеологічні функції практики.

Література: основна [2 – 4]; додаткова [13].

Змістовий модуль 2. Особливості наукових досліджень у вищій школі

Тема 7. Основні етапи та форми процесу наукового дослідження

7.1. Сутність, характер і шляхи вирішення наукової проблеми.

7.2. Логіка виявлення фактів дійсності, їх пояснення та узагальнення.

7.3. Значення гіпотез у прогнозуванні розвитку матеріального та духовного світу.

Література: основна [2 – 4]; додаткова [12].

Тема 8. Рівні та методи наукового дослідження

8.1. Значення програмно-цільового підходу.

8.2. Сутність комплексного дослідження.

8.3. Характеристика методів: порівнянь, групувань, табличних, графічних, балансових, індексних, ланцюгових підстановок.

Література: основна [2 – 4]; додаткова [24].

Тема 9. Організація науково-дослідної роботи магістрів

9.1. Які процедури захисту випускної магістерської роботи?

9.2. Які етапи попередньої експертизи дисертації?

9.3. Які етапи захисту дисертації?

9.4. Науково-дослідна робота (НДР) магістрантів у навчальний та у позанавчальний час.

Література: основна [2 – 4]; додаткова [13].

Тема 10. Оформлення результатів наукових досліджень та їх впровадження у практику

10.1. Як здійснюється впровадження наукових результатів?

10.2. Критерії ефективності наукової роботи.

10.3. Ефект та ефективність упровадження наукових результатів.

Література: основна [2 – 4]; додаткова [16].

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі консультацій, виконання перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації: індивідуальні (запитання-відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни); групові (розгляд типових прикладів-ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу:

консультації індивідуальні та групові (обговорення практичних питань розвитку сучасних економічних систем, а також проблем розвитку економічної науки).

9. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни "Методологія і організація наукових досліджень" для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як проблемні лекції, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, кейс-метод, ділові ігри, презентації, рольові ігри.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено в табл. 9.1.

Таблиця 9.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Змістовий модуль 1. Методологія наукової роботи	
<i>Тема 1.</i> Методологія: сутність, зміст, поняття	Дискусія про значення понять "науки, навчання, викладання, освіти, виховання". Презентації результатів дослідження
<i>Тема 2.</i> Проблеми наукового пізнання в історії філософії	<i>Міні-лекція</i> про сутність та значення класичної та неокласичної науки, та філософської епістемологічної рефлексії. Презентації результатів дослідження

1	2
Тема 3. Діалектичні та логічні основи наукового пізнання	<i>Рольова гра</i> з проблем застосування процедур методологічного аналізу. Презентації результатів дослідження
Тема 4. Специфіка наукового пізнання	У темі "Традиційна та новітня парадигми навчання у вищій школі" обговорити <i>кейс-методом</i> переваги та недоліки репродуктивного навчання. Презентації результатів дослідження
Тема 5. Концептуальні основи наукового знання	Обговорити в малих групах питання про взаємозв'язок між епістемологією і соціальною філософією. Результати дискусії узагальнити у висновках з теми практичного заняття. Презентації результатів дослідження
Тема 6. Зміст та структура процесу наукового дослідження. Проблема істини	Обговорити в малих групах на практичному занятті результати <i>домашнього есе</i> "Людина як об'єкт і суб'єкт наукового пізнання". Презентації результатів дослідження
Змістовий модуль 2. Особливості наукових досліджень у вищій школі	
Тема 7. Основні етапи та форми процесу наукового дослідження	За допомогою <i>кейс-методу</i> сформуванати протягом лекції матрицю SWOT-аналізу щодо власних наукових досліджень. Презентації результатів дослідження
Тема 8. Рівні та методи наукового дослідження	Установити розмежування понять у малих групах методів наукового дослідження в ході <i>міні-лекції</i> . З'ясувати принципову різницю між емпіричними та теоретичними рівнями наукового дослідження в ході мозкової атаки. Презентації результатів дослідження
Тема 9. Організація науково-дослідної роботи магістрів	Через порівняння піраміди потреб виробити піраміду щодо класифікації вмінь Презентації результатів дослідження
Тема 10. Оформлення результатів наукових досліджень та їх впровадження у практику	Через проблемну лекцію узагальнити всі можливі сьгодні форми самостійної роботи студентів. Презентації результатів дослідження

Практичне використання методик активізації процесу навчання наведено в табл. 9.2.

Таблиця 9.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
Тема 3. Діалектичні та логічні основи наукового пізнання	<i>Семінарське заняття</i> . Тема: "Методологія наукового процесу"	Семінари-дискусії, презентації, рольова гра
Тема 5. Концептуальні основи наукового знання	<i>Семінарське заняття</i> . Тема: "Технологія наукового процесу"	Робота в малих групах, есе, презентації

1	2	3
Тема 6. Зміст та структура процесу наукового дослідження. Проблема істини	Семінарське заняття. Тема: "Представлення наукових результатів"	Семінари-дискусії, презентації, есе
Тема 8. Рівні та методи наукового дослідження	Завдання 4. Охарактеризуйте та порівняйте між собою емпіричні та теоретичні рівні наукового дослідження	Мозкова атака, презентації

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції.

Проблемні лекції спрямовано на розвиток логічного мислення студентів, коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів із роздаванням студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків із питань, що розглядаються. Перед початком проблемної лекції слід чітко сформулювати проблему, яку необхідно вирішити. У процесі викладу лекційного матеріалу слід уникати прямої відповіді на поставлені завдання, а висвітлювати лекційний матеріал так, щоб отриману інформацію студент міг використовувати під час розв'язання проблеми.

Міні-лекції передбачають виклад навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. На початку міні-лекції за вказаними темами лектор акцентує увагу студентів на необхідності представити викладений лекційний матеріал у так званому структурно-логічному вигляді. На розгляд виносяться питання, які зафіксовані у плані лекцій, але викладаються вони стисло.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якнайбільшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для презентації певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації нових товарів і послуг. Головною позитивною рисою застосування презентацій у навчальному процесі є обмін досвідом і знаннями між студентами.

Рольові та ділові ігри – форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації у ролі безпосередніх учасників подій.

Банки візуального супроводження сприяють активізації творчого сприйняття змісту дисципліни за допомогою наочності.

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

Поточний контроль є засобом виявлення рівня сприйняття студентом навчального матеріалу даної дисципліни, визначення недоліків при засвоєнні знань та вмінь, встановлення ступеня відповідальності студентів та опанування навичок самостійної роботи, стимулювання інтересу студентів до вивчення дисципліни та активності у пізнанні. Проведення поточного контролю при вивченні дисципліни "Методологія і організація наукових досліджень" передбачає надання певних балів за такими формами контролю: усне опитування, поточні контрольні роботи; виконання практичних завдань (в аудиторії та самостійно), домашніх завдань, підготовка доповідей, творчих завдань.

Проведення процедур поточного контролю результативності навчальної діяльності передбачається:

1. Шляхом проведення **колоквіумів** (колоквіум 1 проводиться після вивчення тем № 1 – 7, колоквіум 2 після вивчення тем № 8 – 14).

2. Шляхом **накопичування балів**, одержаних за кожним видом діяльності за результатами, отриманими студентом при вивченні тем.

Організація навчального процесу здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи. Згідно з цією системою, протягом семестру кожний студент має можливість одержати бали (згідно з формами поточного контролю). Мінімальний бал для заліку – 60 балів.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями: розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою під час розглядання виробничих ситуацій, розв'язання задач, проведення розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, само-реалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критерії оцінювання творчого завдання.

Оцінюється за такими критеріями: самостійність виконання; логічність та послідовність викладення матеріалу; повнота розкриття теми (проблемної ситуації); використання статистичної інформації та додаткових літературних джерел; обґрунтованість висновків; якість оформлення.

Бали ставляться з урахуванням якості написання і оформлення роботи, при обов'язковому її захисті.

3 ставиться студентам, які показали глибоке знання проблем, пов'язаних із темою дослідження, вільне володіння матеріалом, методами економічного дослідження, вміння самостійно й творчо мислити, знахо-

дити, обробляти, аналізувати фактичний матеріал, пов'язувати теоретичний матеріал із проблемами розвитку України та країн світу. У процесі захисту роботи студент повинен продемонструвати вміння узагальнювати матеріал, робити самостійні теоретичні та практичні висновки. Обов'язковим є оформлення есе згідно з вказаними вимогами.

2,5 – 2,9 ставиться тоді, коли в роботі розкрито основні положення теми, але деякі питання розкрито неповністю, або наявні деякі неточності у викладанні матеріалу чи оформленні роботи; якщо в процесі захисту студент допускає деякі помилки, якщо студентом було усунено не всі зауваження, які було зроблено науковим керівником.

2,0 – 2,4 ставиться тоді, коли в роботі розкрито основні положення теми, але деякі питання розкрито неповно або наявні деякі неточності у викладанні матеріалу чи оформленні роботи; якщо відсутня творчість та самостійність у дослідженні та у висновках; якщо в процесі захисту студент допускає деякі помилки, якщо студентом була усунена значна частина зауважень, які були зроблені науковим керівником.

1,5 – 1,9 ставиться тоді, коли в роботі розкрито основні положення теми, але деякі питання розкрито неповно або наявні певні неточності у викладанні матеріалу чи оформленні роботи; якщо повністю відсутня творчість та самостійність у дослідженні; якщо в процесі захисту студент допускає деякі помилки; якщо студентом була усунена значна частина зауважень, які були зроблені науковим керівником.

1,0 – 1,4 ставиться у тих випадках, коли основні теоретичні питання висвітлено поверхово, немає висновків або висновки не мають самостійного характеру; недостатньо використано джерела економічної літератури (як монографій, так і періодичних видань); студент слабо володіє матеріалом роботи; не може пов'язати теоретичний матеріал з проблемами суспільного розвитку; не враховані зауваження наукового керівника; робота оформлена з порушенням вимог.

0,5 – 0,9 ставиться у тих випадках, коли основні теоретичні питання висвітлено поверхово, теоретичні положення дуже слабо підкріплені фактичним матеріалом; немає висновків; при захисті студент слабо володіє матеріалом роботи; не може пов'язати теоретичний матеріал з проблемами суспільного розвитку; оформлення роботи не відповідає вимогам.

Оцінка "відмінно" ставиться за умови відповідності виконаного завдання студента або його усної відповіді всім п'яти зазначеним критеріям. Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку на відповідну кількість балів.

При оцінюванні практичних завдань увага приділяється також їх якості та самостійності, своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана то оцінка буде знижена.

Поточні контрольні роботи (ПКР) передбачають виявлення опанування студентом лекційного матеріалу та вміння застосовувати його для вирішення практичної ситуації. Поточні контрольні роботи проводяться у письмовій формі та можуть вміщувати практичні та ситуаційні завдання, проблемні запитання щодо вивченої тематики, тестові завдання тощо.

Модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквіуму. **Колоквіум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Приклад завдань до колоквіуму

Змістовий модуль 1. Методологія наукової роботи

Варіант № 1

1. Дайте визначення поняттям: "наука", "освіта", "інтелект".
2. Розкрийте питання. У темі "Традиційна та новітня парадигми навчання у вищій школі" обговорити *кейс-методом* переваги та недоліки репродуктивного навчання.
3. Порівняйте між собою класичну науку і філософську епістемологічну рефлексію та неокласичну науку і філософську епістимологічну рефлексію. Результати надайте у вигляді таблиці.

Критерій	Класична наука	Неокласична наука
автори		
які школи в історії наукової думки спираються на теорію		
особливості методології та основні положення		
сучасний стан та перспективи розвитку		

Критерії оцінювання колоквиуму:

Завдання 1 оцінюється в "3" бали, а саме: 2,0 – відповідь на завдання повна, правильна, логічна; 0,5 – (зв'язок теоретичного матеріалу з проблемами України); 0,5 – охайність виконання завдання.

Завдання 2 оцінюється в "6" балів, а саме: 2,0 – відповідь на завдання повна, правильна, логічна; 2,0 – відповідь містить аналіз, систематизацію, узагальнення, у тому числі використання графічних моделей; 1,5 – обґрунтовані висновки щодо процесів, які аналізуються з наведенням прикладів; 0,5 – охайність виконання завдання.

Завдання 3 оцінюється в "7" балів, а саме: 3,0 – відповідь на завдання повна, правильна, логічна; 2,0 – відповідь містить аналіз, систематизацію, узагальнення, у тому числі використання графічних моделей; 1,5 – обґрунтовані висновки щодо процесів, які аналізуються з наведенням прикладів; 0,5 – охайність виконання завдання.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 11.1.

Таблиця 11.1

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Методи та форми навчання	Оцінювання рівня сформованості компетентностей			
				Форми контролю	Макс. бал		
1	2	3	4	5	6		
Змістовий модуль 1. Методологія наукової роботи					100		
Знання, вміння та навички щодо використання базових політичних цінностей та норм політичної поведінки для формування активної громадянської позиції Здатність застосовувати методи аналізу, діагностики і прогнозування політичних явищ, процесів і подій у контексті досягнень сучасної політичної науки	2	Ауд.	1	Лекція	Тема 1. Методологія: сутність, зміст, поняття	Робота на лекції	0,5
			2	Семінарське заняття	Вступ до предмету. Поняття про діяльність людини. Наука як результат і особливий вид пізнавальної діяльності людини. Роль філософії в обґрунтуванні проблем наукового дослідження. Зміст, структура, значення курсу для наукової підготовки спеціаліста, магістра, аспіранта	Дискусія про значення понять "наука, навчання, викладання". Презентація результатів дослідження	4 1
	1 – 2	СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за тематикою; засвоєння базових категорій, принципів та закономірностей наукової діяльності	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	3

1		2	3	4		5	6	
Знання, вміння та навички щодо використання базових політичних цінностей та норм політичної поведінки для формування активної громадянської позиції	Здатність аналізувати, історико-політичні події для формування власного відношення політичного буття	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Проблеми наукового пізнання в історії філософії	Робота на лекції	0,5
				2	Семінарське заняття	Специфіка пізнавального ставлення людини до світу. Поняття гносеології та її місце в системі філософського знання. Особливості пізнання природної соціокультурної й духовної сфер. Проблема пізнання світу. Філософія і методологія соціальних наук. Специфіка соціального пізнання	Міні-лекція про сутність та значення класичної та неокласичної науки. Презентація результатів дослідження	2,5 1
		3 – 4	СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; закріплення знань щодо використання системного підходу у науковому пізнанні	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	2,5
	Здатність до аналізу феномену влади як субстанції політики й засобу управління суспільно-політичними процесами	4	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Діалектичні та логічні основи наукового пізнання	Робота на лекції	0,5
				2	Семінарське заняття	Визначення діалектики як системи принципів, законів і категорій. Засвоєння законів єдності та боротьби протилежностей, якості і кількості, заперечення та їх роль у процесі пізнання. Характеристика видів та правил доказу в процесі наукового пізнання. Основні правила, що впливають із законів тотожності, несуперечності та достатньої підстави, яких слід дотримуватись у процесі наукового пізнання	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття, підготовка доповідей. Рольова гра з проблем застосування процедур методологічного аналізу. Презентація результатів дослідження	2,5 1 2,5
		5 – 6	СРС	7	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; засвоєння основних закономірностей прояву методологічного аналізу	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	1 5

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6		
Знання, вміння та навички щодо використання базових політичних цінностей та норм політичної поведінки для формування активної громадянської позиції	Здатність усвідомлювати реальний вплив сучасних політичних суб'єктів на функціонування й трансформацію політичного буття	8	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Специфіка наукового пізнання	Робота на лекції	0,5
				2	Семінарське заняття	Наука в системі суспільства. Головні ознаки наукового пізнання. Специфіка філософсько-методологічного дослідження науки. Визначення поняття об'єкта та предмета наукового дослідження. Поняття про метод, методологію та рівні наукового дослідження. Характеристика рівнів наукового дослідження	У темі "Специфіка наукового пізнання" обговорити кейс-методом переваги та недоліки типології методів наукового пізнання. Презентація результатів дослідження	2 3
		7 – 8	СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; закріплення знань щодо вибору методів та методики теоретичного дослідження в економічній сфері	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	2
Знання, вміння та навички щодо усвідомлення системи політичних інститутів сучасності, які складають структурно-функціональний формат політичного буття	Здатність усвідомлювати основні характеристики функціонування політичної системи сучасної України та обґрунтовувати необхідність її стабільності для ефективного суспільно-політичного розвитку	10	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Концептуальні основи наукового знання	Робота на лекції	0,5
				2	Семінарське заняття	Передумови наукового мислення і діяльності. Пізнавальний статус наукових законів моделі розвитку науки. Наукове і ненаукове знання. Форми ненаукового знання. Наука як соціокультурний феномен. Наукова картина світу та її еволюція. Поняття синергетики й евристики	Питання про взаємозв'язок між епістемологією і соціальною філософією обговорити в малих групах. Узагальнення результатів дискусії у есе	5 2
		9 – 10	СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; засвоєння особливостей попередження помилок в презентаціях. Написання есе	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь). Перевірка есе	1 5
		12	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Зміст та структура процесу наукового дослідження. Проблема істини	Робота на лекції	0,5
				2	Семінарське заняття	Логіка пізнавального ставлення людини до світу. Суб'єкт і об'єкт наукового дослідження. Чуттєве пізнання та його основні форми. Логічне пізнання та його основні форми. Проблема істини у філософії та науці. Суспільство як об'єкт соціального дослідження	Обговорення в малих групах результатів есе "Людина як об'єкт і суб'єкт наукового пізнання". Презентація результатів дослідження	2,5 2,5

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
Знання, вміння та навички щодо усвідомлення системи політичних інститутів сучасності, які складають структурно-функціональний формат політичного буття. Здатність усвідомлювати закони функціонування держави, специфіку організації державних органів у структурі політичних інститутів	11–12	СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; розуміння принципів вибору форм представлення наукових результатів. Написання есе	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь). Перевірка есе	1 5
Змістовий модуль 2. Особливості наукових досліджень у вищій школі							
Знання, вміння та навички щодо свідомого формування та удосконалення власної політичної культури, залучення до демократичних цінностей та застосування їх у особистісному та професійному розвитку	Здатність робити усвідомлений політичний вибір в умовах сучасного політичного плюралізму	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Основні етапи та форми процесу наукового дослідження	Робота на лекції	0,5
			2	Семінарське заняття	Виявлення, формування, постановка та шляхи вирішення наукової проблеми як однієї з форм наукового знання. Практичні та теоретичні причини, що зумовлюють постановку проблеми. Формування та обґрунтування наукових гіпотез як процес поглиблення наукового дослідження	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття. Робота в малих групах над завданням за допомогою кейс-методу сформувати протягом заняття матрицю SWOT-аналізу щодо власних наукових досліджень	1,5 3
			СРС	7	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь). Перевірка кейса

Закінчення табл. 11.1

1	2	3	4		5	6		
Знання, вміння та навички щодо свідомого формування та удосконалення власної політичної культури, залучення до демократичних цінностей та застосування їх у особистісному та професійному розвитку	Здатність усвідомлювати різноманітні форми участі у політичному житті сучасної України для формування активної громадянської позиції	16	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Рівні та методи наукового дослідження	Робота на лекції	0,5
				2	Семінарське заняття	Поняття про емпіричні та теоретичні рівні наукового дослідження. Методи нагромадження емпіричного/теоретичного матеріалу та вираження його в різних формах емпіричного/теоретичного знаннях. Загальнонаукові та загальнологічні, методи наукового пізнання; ситуаційні тощо	Установити розмежування методів наукового пізнання в ході мінілекції. З'ясувати принципову різницю про емпіричні та теоретичні рівні наукового дослідження в ході мозкової атаки. Презентація результатів дослідження	5
		15–16	СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; вивчення основних структурних компонентів та методів організації наукових досліджень. Презентація роботи в малих групах	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь). Презентація роботи в малих групах	1
								5
	Здатність орієнтуватися в міжнародних політичних процесах, оцінювати світові геополітичні проблеми, місце і роль України на міжнародній арені	17	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Організація науково-дослідної роботи магістрів. Тема 10. Оформлення результатів наукових досліджень та їх впровадження у практику	Колоквіум	10
				2	Семінарське заняття	Індивідуальна наукова робота студента: підготовка наукової статті та публічної доповіді на конференції. Основні прийоми, процедури, алгоритми. Попередження типових помилок у науковій роботі. Колоквіум за змістовими модулями 1 і 2	Через порівняння піраміди потреб виробити піраміду щодо власних вмінь. Узагальнити всі можливі на сьогодні форми СРС	0,5
		16–17	СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; підготовка до колоквіуму за змістовим модулем	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	7
	Усього годин	108	Загальна максимальна кількість балів із дисципліни				100	

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Теми змістового модуля		лекції	семінарські заняття	ДЗ	есе, кейс	доповідь	робота в малих групах	участь у дискусії	поточні КР	колоквіум	усього
ЗМ1	<i>Тема 1.</i> Методологія: сутність, зміст, поняття	0,5	–	3	–	1	–	4	–	10	8,5
	<i>Тема 2.</i> Проблеми наукового пізнання в історії філософії	0,5	2,5	2,5	–	1	–	–	–		6,5
	<i>Тема 3.</i> Діалектичні та логічні основи наукового пізнання	0,5	2,5	1	5	1	2,5	–	–		12,5
	<i>Тема 4.</i> Специфіка наукового пізнання	0,5	2	2	–	–	3	–	–		7,5
	<i>Тема 5.</i> Концептуальні основи наукового знання	0,5	2	1	5	–	–	–	5		13,5
	<i>Тема 6.</i> Зміст та структура процесу наукового дослідження. Проблема істини	0,5	1,5	1	5	1	2,5	–	–		11,5
ЗМ2	<i>Тема 7.</i> Основні етапи та форми процесу наукового дослідження	0,5	1,5	1	5	–	3	–	–	11	
	<i>Тема 8.</i> Рівні та методи наукового дослідження	0,5	–	1	5	–	–	5	–	11,5	
	<i>Тема 9.</i> Організація науково-дослідної роботи магістрів. <i>Тема 10.</i> Оформлення результатів наукових досліджень та їх впровадження у практику	0,5	–	7	–	–	–	–	–	17,5	
Усього		4,5	12	19,5	25	4	11	9	5	10	100

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Таблиця 11.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		лекції	семі-нарські заняття	ДЗ	есе, кейс	доповідь	робота в малих групах	участь у дискусії	поточні КР	колоквіум	усього	
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
ЗМ1	Тема 1	1 тиждень	0,5	-	-	-	1	-	4	-	-	5,5
		2 тиждень	-	-	3	-	-	-	-	-	-	3
ЗМ1	Тема 2	3 тиждень	0,5	2,5	-	-	1	-	-	-	-	4
		4 тиждень	-	-	2,5	-	-	-	-	-	-	2,5
	Тема 3	5 тиждень	0,5	2,5		-	1	2,5	-	-	-	6,5
		6 тиждень	-	-	1	5	-	-	-	-	-	6
	Тема 4	7 тиждень	0,5	2		-	-	3	-	-	-	5,5
		8 тиждень	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
	Тема 5	9 тиждень	0,5	2		-	-	-	-	5	-	7,5
		10 тиждень	-	-	1	5	-	-	-	-	-	6
	Тема 6	11 тиждень	0,5	1,5		-	1	2,5	-	-	-	5,5
		12 тиждень	-	-	1	5	-	-	-	-	-	6
ЗМ2	Тема 7	13 тиждень	0,5	1,5		-	-	3	-	-	-	5
		14 тиждень	-	-	1	5	-	-	-	-	-	6
	Тема 8	15 тиждень	0,5	-		-	-	-	5	-	-	5,5
		16 тиждень	-	-	1	5	-	-	-	-	-	6
	Тема 9,10	17 тиждень	0,5	-	7	-	-	-	-	-	10	17,5
Усього		4,5	12	19,5	25	4	11	-	5	10	100	

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ імені Семена Кузнеця (табл. 11.4).

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Таблиця 11.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій // Бюлетень ВАК України. – 2007. – № 6. – С. 9–17.
2. "Про наукову та науково-технічну діяльність" : Закон України від 13.12.1991 р. № 1977-XII // Збірник основних нормативних актів про вищу освіту, наукову діяльність, підготовку та атестацію наукових кадрів. – Х. : Гриф, 2003. – 345 с.
3. Пушкарь А. И. Основы научных исследований и организации научно-исследовательской деятельности / А. И. Пушкарь, Л. В. Потрашкова. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2006. – 280 с.
4. Постанова КМ України "Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань" від 28.06.1997 р. № 644 // Бюлетень ВАК України. – 1997. – № 3. – С. 3–14.

12.2. Додаткова

5. Аверьянов А. Н. Системное познание мира. Методологические проблемы / А. Н. Аверьянов. – М. : Наука, 1985. – 264 с.
6. Ашерев А. Т. Подготовка, экспертиза и защита диссертаций : учеб. пособ. – Х. : УИПА, 2002. – 135 с.
7. Баскаков А. Я. Методология научных исследований : учебник / А. Я. Баскаков. – К. : МАУП, 2002. – 214 с.
8. Бор М. З. Основы экономических исследований: логика, методология, организация, методика / М. З. Бор. – М. : Дело, 1998. – 206 с.
9. Грищенко І. М. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / І. М. Грищенко. – К. : КНТЕУ, 2001. – 185 с.
10. Диалектика и системный анализ / под ред. Д. М. Гвишиани. – М. : Диалектика, 1993. – 336 с.
11. Довідник здобувача наукового ступеня / упоряд. Ю. І. Цеков. – К. : Редакція "Бюлетеня ВАК України", Вид. "Толока", 1999. – 64 с. (те саме див. "Бюлетень ВАК України". – 2007. – № 6).
12. Документація. Звіти у сфері науки та техніки: ДСТУ 3008-95. [чинний 01.01.1996 р.] – К. : Держстандарт України, 1995. – 37 с.
13. Дороніна М. С. Технологія наукових досліджень (схеми та приклади) / М. С. Дороніна. – Х. : ХНЕУ, 2006. – 100 с.
14. Дюркгейм Э. Социология / Э. Дюркгейм. – М. : Канон, 1995. – 348 с.

15. Збірник основних нормативних актів про вищу освіту, наукову діяльність, підготовку та атестацію наукових кадрів / упоряд. М. І. Панов. – Х. : Гриф, 2003. – 336 с.
16. Зосімов А. Н. Дисертаційні помилки / А. Н. Зосімов. – Х. : "ІНЖЕК", 2005. – 215 с.
17. Ковалев А. И. Прологомены к методам научных исследований : учеб. пособ. / А. И. Ковалев. – Х. : ИНЖЭК, 2005. – 309 с.
18. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукового дослідження / О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2006. – 254 с.
19. Методы исследований и организация экспериментов / под ред. К. П. Власова. – Х. : Гуманитарный центр, 2002. – 255 с.
20. Перегудов Ф. И. Введение в системный анализ / Ф. И. Перегудов, Ф. П. Тарасенко. – М. : Наука, 1989. – 368 с.
21. Поппер К. Логика и рост научного знания / К. Поппер. – М. : Мысль, 1983. – 606 с.
22. "Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України" № 7-05/1 Постанова президії Вищої атестаційної комісії України від 15.01.2003 р. // Бюлетень ВАК України. – 2003. – № 1. – С. 2.
23. Пуанкаре А. О науке / А. Пуанкаре. – М. : Наука, 1983. – 580 с.
24. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Романчиков. – К. : ІЗМН, 1997. – 244 с.
25. Сурмін Ю. Майстерня вченого : підручник для науковця / Ю. Сурмін. – К. : СЕИМЕ, 2006. – 302 с.
26. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки / П. Фейерабенд. – М. : Наука, 1986. – 544 с.
27. Эффективность научных исследований и разработок / под ред. Г. Фасфелда, Р. Ланглуа ; пер. с англ. – М. : Экономика, 1986. – 141 с.
28. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня / упоряд. Ю. І. Цеков. – К. : ВАК України, 2000. – 48 с.

12.3. Інформаційні ресурси

29. Ліга: Закон [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.liga.net.
30. Матеріали ТРИЗ інтернет-школы [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.natm.ru/triz/instrum/40_priem.htm.
31. Про тестологію як науку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.testportal.com.ua.

32. Сервер Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nau.kiev.ua.

33. Шатанов А. Искусство презентации [Электронный ресурс] / А. Шатанов. – Режим доступа : <http://book.winegraph.ru>.

12.4. Методичне забезпечення

34. Лабурцева О. І. Методологія і організація наукових досліджень: Конспект лекцій для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня магістр напряму підготовки 8.03030201 / упоряд. О. І. Лабурцева. – К. : КНТЕУ, 2014. – 59 с.

35. Ревко-Линардато П. С. Методы научных исследований : учеб. пособ. / П. С. Ревко-Линардато. – Таганрог : Изд. ТТИ ЮФУ, 2012. – 55 с.

36. Вихрущ В. О. Методологія та методика наукового дослідження / В. О. Вихрущ. – Тернополь, 2004. – 224 с.

37. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень : підручник / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир. – 2-ге вид. – К. : Знання, 2007. – 317 с.

38. Свердан М. М. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / М. М. Свердан. – Чернівці : Рута, 2006. – 352 с.

39. Соловйов С. М. Основи наукових досліджень / С. М. Соловйов. – К. : КНУ, 2007. – 345 с.

40. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – 5-те вид. – К. : Знання, 2006. – 307 с.

41. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / Г. С. Цехмістрова. – К. : Слово, 2004. – 240 с.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Методологія і організація наукових досліджень" за Національною рамкою кваліфікацій України

51

Складові компетентності, які формуються в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Методологія: сутність, зміст, поняття					
Здатність аналізувати об'єкт, суб'єкт і предмет методології наукового дослідження	Сутність поняття "методологія" та її зміст	Знання змістового наповнення категорій "методологія", "методика", "дослідження", "діяльність", "досвід" та відмінності між ними	Ідентифікувати зміст, структуру і значення курсу для наукової підготовки спеціаліста, магістра, аспіранта	Ефективно виробляти та чітко формулювати аргументи щодо власної позиції з питань особливостей наукової діяльності	Відповідальність за точну ідентифікацію ключових категорій
Тема 2. Проблеми наукового пізнання в історії філософії					
Здатність з'ясувати проблеми пізнання світу; аналізувати протиріччя між класичною та неокласичною науками	Особливості та специфіка проблем пізнання людини до світу	Знання теоретико-методологічного підґрунтя процесу формування системи соціально-економічних відносин суспільства, законів його розвитку та функціонування	Логічно та коректно використовувати понятійно-категоріальний апарат наукового пізнання та системного аналізу соціально-економічних явищ і процесів	Готувати матеріали та проводити презентації результатів проведених наукових досліджень з урахуванням необхідних модифікацій власної комунікативної поведінки залежно від особливостей контактної аудиторії	Самостійно проводити наукові дослідження в сфері формування системи соціально-економічних відносин, визначення закономірностей розвитку суспільних явищ та процесів

Тема 3. Діалектичні та логічні основи наукового пізнання					
Здатність визначати умови вибору принципів діалектики та їх роль у науковому пізнанні	Діалектика як система принципів, законів і категорій	Знання передумов виникнення та логіку визначення наукової проблеми як результату усвідомлення проблемної ситуації, що виникла при формуванні системи наукових знань у певній сфері пізнання	Застосовувати діалектичні методи економічного аналізу для розробки та впровадження новітніх моделей та технологій наукового дослідження	Готувати матеріали та проводити презентації результатів проведених наукових досліджень з урахуванням необхідних модифікацій власної комунікативної поведінки залежно від особливостей контактної аудиторії	Самостійно проводити наукові дослідження у сфері формування системи соціально-економічних відносин, визначення закономірностей розвитку суспільних явищ та процесів
Тема 4. Специфіка наукового пізнання					
Здатність визначати об'єкт, предмет та методи наукового дослідження	Поняття об'єкта та предмета наукового дослідження. Типологія методів наукового пізнання	Знання структури та класифікації наукових теорій, методи аналізу та побудови наукових теорій	Використовувати загальні та конкретні методи наукового пізнання. Розробляти програми розв'язання економічних проблем і протиріч розвитку; визначати мету, об'єкт, предмет та завдання наукового дослідження	Виробляти та чітко формулювати аргументи щодо власної позиції із питань економічного розвитку, використовувати різні методи вирішення конфліктних ситуацій в процесі проведення дискусій з наукових і практичних питань	Самостійно проводити наукові дослідження у сфері формування системи соціально-економічних відносин, визначення закономірностей розвитку суспільних явищ та процесів
Тема 5. Концептуальні основи наукового знання					
Здатність визначати різницю між науковими та ненауковими знаннями	З'ясування передумов наукового мислення і діяльності та необхідні умови коректного наукового пояснення	Знання основних напрямів сучасної економічної теорії, концептуальні і методологічні засади наукових досліджень суспільних явищ та процесів	Визначати сутність та умови виникнення наукових проблемних ситуацій як наслідків прояву протиріч при рості наукових знань	Презентувати результати та використовувати різні форми та методи комунікацій, активізації інформаційного обміну при проведенні наукових досліджень	Самостійно приймати ефективні рішення

Тема 6. Зміст та структура процесу наукового дослідження. Проблема істини					
Спроможність порівнювати процеси логічного пізнання (його основні форми) та інтуїцію, та її роль у раціональному пізнанні	Основні проблеми гносеології. Логіка пізнавального ставлення людини до світу (оптимізм, скептицизм, агностицизм)	Знання принципів, форм та методів раціональної організації творчої наукової діяльності	Давати обґрунтування доцільності використання та застосовувати методи наукового пізнання (методи пошуку нового знання; методи побудови, систематизації та обґрунтування знань)	Презентувати результати та використовувати різні форми та методи комунікацій, активізації інформаційного обміну при проведенні наукових досліджень	Приймати рішення в умовах невизначеності та відповідати за точність і коректність результатів
Тема 7. Основні етапи та форми процесу наукового дослідження					
Виявлення, формування і постановка наукової проблеми; визначення практичних та теоретичних причин, що зумовлюють постановку проблеми	Основні етапи наукового дослідження і логіка їх пізнавального циклу	Знання особливостей проведення наукових досліджень соціально-економічних явищ і процесів	Формувати інформаційно-аналітичне підґрунтя моделювання та оцінювання економічних явищ та процесів	Створювати необхідні психологічно-комунікаційні умови для проведення колективних наукових досліджень, налагодження інформаційного обміну на основі використання спеціального обладнання та інформаційно-комунікативних технологій	Ініціювати продуктивну креативну діяльність і генерування ідей дослідників, здійснювати відбір ефективних варіантів проведення наукових досліджень
Тема 8. Рівні та методи наукового дослідження					
Спроможність правильного вибору для аналізу емпіричних та теоретичних рівнів наукового дослідження	Поняття про емпіричні та теоретичні рівні наукового дослідження	Знання сутності, форм прояву та механізму дії економічних законів на макро-, мезо- та мікрорівнях	Давати обґрунтування та змістовно використовувати критерії та норми наукового пізнання для оцінки достовірності і практичної значущості наукового результату	Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Ініціювати продуктивну креативну діяльність і генерування ідей дослідників та дослідницьких колективів, здійснювати відбір ефективних варіантів проведення наукових досліджень

Тема 9. Організація науково-дослідної роботи магістрів					
Здатність планування науково-дослідної роботи магістрантом та складання індивідуального плану роботи магістранта	Види та форми науково-дослідної роботи магістрів	Знання форм новизни та методів доведення достовірності наукового результату	Використовувати сучасні інформаційні технології та методи математичного моделювання при проведенні наукових досліджень соціально-економічних процесів	Здійснювати соціально-психологічне регулювання відносин учасників науково-дослідницьких груп і колективів	Здійснювати наукове та інформаційно-аналітичне консультування з питань ідентифікації та вирішення проблем економічного розвитку
Тема 10. Оформлення результатів наукових досліджень та їх впровадження у практику					
Здатність систематизації результатів наукових досліджень та викладення висновків і рекомендацій у вигляді реферату, наукової статті, тез доповіді, звіту про виконану НДР, курсової, випускної магістерської роботи	Систематизація результатів дослідження. Впровадження результатів завершених досліджень та розрахунок їх ефективності	Знання вимог щодо виконання кваліфікаційних досліджень у сфері пізнання соціально-економічних явищ і процесів	Форми та способи самовиховання пам'яті, уваги, спостережливості, творчого уявлення при здійсненні систематичних наукових досліджень	Застосовувати професійні взаємодії, що відповідають етичним стандартам наукової діяльності	Подавати результати виконаних самостійно або у складі колективу досліджень у формі наукового звіту, статті, доповіді

Зміст

Вступ.....	3
1.Опис навчальної дисципліни	5
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Програма навчальної дисципліни	9
4. Структура навчальної дисципліни.....	14
5. Теми та плани семінарських занять.....	16
6. Теми практичних занять	17
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	18
7. Самостійна робота.....	25
7.1. Індивідуальне завдання.....	28
7.2. Контрольні запитання для самодіагностики	30
8. Індивідуально-консультативна робота	33
9. Методи навчання	33
10. Методи контролю	36
11. Розподіл балів, які отримують студенти	40
12. Рекомендована література.....	48
12.1. Основна	48
12.2. Додаткова	48
12.3. Інформаційні ресурси.....	49
12.4. Методичне забезпечення	50
Додатки.....	51

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"МЕТОДОЛОГІЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ"**

**для студентів спеціальності
8.03060104 "Менеджмент
зовнішньоекономічної діяльності"
денної форми навчання**

Укладачі: **Попов Олександр Євгенійович**
Ревуцька Олена Євгенівна

Відповідальний за випуск *Попов О. Є.*

Редактор *Булгакова А. К.*

Коректор *Маркова Т. А.*

План 2015 р. Поз. № 146.

Підп. до друку 18.09.2015 р. Формат 60×90 1/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 3,5. Обл.-вид. арк. 4,38. Тираж 30 пр. Зам. № 151.

Видавець і виготівник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Леніна, 9-А
*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*